

Экономика айтырынын билдиги чырыдар

Районнар арасынын Республиканын колхоз-совхоз бۇдурга эргелелдеринин солунунарындын

тудуужулар Санжипан, Сенилла болган оон-даа эске коммунистер боттарынын мурнакчы ролун көргүзүп турарын билген. Солунун арыннарына «Большевик» колхозта жоочун малчы Х. Сангыспаа, «Чыраа-Бажи» совхозтун Ак-Хаада хойжу бригадасынын хойжуу М. Чылым, Барым-Хемчик районун «Малчы» колхозунда бешки хойжу бригаданын бригадир С. Лопсан-болышак мурнакчылар чүдөдөрүн билчи, боттарынын дуржулагын солчүп туралар.

Чер ажылы сайырадыр таланы биле айтырыны бистин солунунарыны калбаа-биле чырыдып турар. Илайыга «Коммунисттик күш-ажыл дош» деп солунга «Каа-Хемчик» ала дуулууда Талдынын бۇдурга эргелелдерин агроному В. Лусовский билжип. Авторун башки турары билжип: «Каа-Хемге сугаттыг чер ажыл хөгжүдөр арга бар. Оларны ажылаары артык. «Совет Тынаны» Балу-Доша 950 гектар черин сугаттып турар. Ону кылырына 8,5 километр дурттып калгычын эрчи бутаны катат тургузлары чугула болуп турар. Аяа хой чырыгалаар негетинес. Эки хөрүзүнүг көгөм чырыды, «Тиледег», «Октябрь 14 чылы», «Октябрь 30 чылы» колхозтарга сугатарып болу. Чижо, Кундустун таражылары 1200 гектар сугаттыг черлерин. Бо черлерден чыл бүрдү-ле 500—600 тона немелде тарааны ап болу». Солунда Талдынын «Элегес» совхозунун кол агроному П. Сигаев: «Бистин сугаттыгы—дүжүттү бедилер болу» деп чүдүлү билжеш, мыда: «Дүжүттү ийи-чү катат бедилер сорулааны бөдүвүтү мурунууска салгаш, бис бө чылын көрүзүнүг келер чылым дүжүтүгө бүрүнү-биле белеткер дош бугу кемелерин ап турар дош» деп билжип турар.

«Бурунгаар» солун көдө ажыл-агый бұдурга эргелелдеринин экономикаына «Коммунисттик күш-ажыл дош», «Ленинчи орук» солундарын кошкач чырыдып турар. Черле ийичи, бө солундарыны кайлында-даа көдө ажыл-агый болгаш мурнакчы дуржулагын таланы-биле паралап турар материалдар болгаш чүдөдөр инвентаризация, өткөтү шунчылг, тодаргай анализ болгаш сүмөлөр эвеш болуп турар. Бистин бө чаа организматтык тургустунан солунунарымыз тен болгаш республика солунунарынын эки дуржулагын ажылаа чөгүзү.

Республика солунунарынын релелдерилери жоудуп турар ажыл-агыйлардын экономикаынд көдөр айтырыларга кичээлгеи күшүдөдөрүн, ол темаларга материалдарын паралап, экономика таланы-биле кошкач колхозтарын болгаш совхозтарын хөгжүдөөшкү дүргөн ачын эртери дөш Винница областын Кемльницк бұдурга эргелелдеринин көдө ажыл-агый ишчилеринин инвентаризация-биле эргелел социалисттик чарыштын чорун турарын чырыдып, колхозтарын болгаш совхозтарын дуржулагынын, тускай эртемчилерин болгаш эртемденерин бижеш чугула чүдөдөрүн үргүчү паралап турар. Жоудуп турар колхозтарын болгаш совхозтарын экономикаы болгаш таланы-биле бұдурга эргелелдеринин болгаш партия комитеттеринин ажылынын дуржулагын илердин турар материалдарын солунунарына паралап, калдыкларын ийичи амырынча, таарыштыр тургузарыныг, өрелеринге кол кичээлгеи салып турар.

Мурнакчы ажыл-агыйлар жоудуп тураларын шеке алып дугайында материалдарын районнар арасынын солунунары паралап ужурау. Көдө ажыл-агый артелинди жоудуаш-

Кыштаглардан малчыннар чугаалап тур

(Таңдыда „Коммунизмни херели“ колхозта малчыннарже кичээлгеи кошкак)

Колхозтун малы 20240 баш, оон иштине шэр мал 16945. Ам бугу мал кодан айы-биле шүптү кыштагларынга. Бо чылын ситенин үнүжү орайтаан болжожок, мал чечин эртен чылдымнан хойну белеткен. Силосту 37800 центнери салган, ситенин 8675 центнери белеткен, саванын 9000 центнер ажыгы болуп саратаан. Ындыг болза-даа кыштагларже мал чечин сөөртүрү инвентаризация малчыннар хомулап туралар.

ОЮН ДЕЛБИЛОВИЧ СИРИН колхозтун мал ажылында 15 жыл ажып турар. Бо чылын оон кадында 615 хойну күжү шүптү ортумактан өйү. Тогаанын арты таланы Кызылдарга оон кыштаанда туудум-даа сареп чедиртикчелер. Мыда мун хой кирер калжаа кыштаа, малчыннар ашараш. Бо дугайында малчыннын чугаалап турары болжа:

— Кажаакнын иштин хоюмун салыпга хамарыштыр көржө-биле чызын өрөөлөп, көптарган көржөминни кыжын оттуларыне курдагы чыпы кагдым. Бо дүмүнүг кылып алганым, кыжын сөөртүлөгө херелгээр шаанамны бешик өдөк-биле ирийд бозырып каапкан.

Чайын колхозтан чоруктан эвеш оон кыштагы трактор-биле дошадур кастырып каапкан. Көржөк, өдөк-биле чүдө малчыннын шаарнак херекселдерин чидир жөдүрүп каапкан эвеш, харын улук кажаакны бешик мал тургузар аржак кылдыр долганмы көржөк паралап фото-чүркү тодаргай айтып турар.

Хой өдөөшкүгүндө удавас эгелер. Ол кыштагда хураган кажаак чок. Ону кылыр дөш чайын трактор-биле кастырган улук өдөгөр ам-даа хөвөр, харын кодалаа малга бешик айылдык.

Ол кыштагда чуртталга бөжөкчө сөптөсө.

ОЮН ДОНДУПОВИЧ МАРЧИН ООЛ 680 ажыг дөшөн Биче-Шаарышта кыштагларын турар. Ол кыштагда 1962 чылда кылган чаа кажаа ам-даа четче дошубоол, хой чадагы кажаа дошөр. Ол мынша, хураган кажаакны тудурига трактор-биле кастырып каан улук өнтөр амдыга чедир чогааланы берген чыгышыан.

Кыштагда малдын калдыг-даа чөм кууларымы белеткетинчөөн, дус бешик чок.

Малчыннын кадым О. Ч. Дываным чугаалааны болжа:

халбаштыр чангыс чижекти айтып болуу. Бо күзүн хой тарылазы четче организматтык мааны-биле ноябрьнын 26-да ол коданга 10 кошканы машина-биле эккен дүжүргөн. Оон иштинден бир кошкар бертик болган. Кошкарларын эки чечерин дүштандыргаш, хойга салыр болгай, оларын кемелер хамаан чок, харын ол кемелер чангыс кошкарга бешик күнү чидиртирин малчын кайтап олурар.

ОЮН ДАМЫГОВИЧ СЕДЕН чайын мал семиртилгелги эки организматтык-биле оон 600 ажыг хойну күжү өйү, ортумактан өйү. Ындыг болза-даа, оон амгы кыштаан Чиге-Даже таарымча чок черже жөжүргө-биле хойну олары баксыраан. Ол девискөзүн «Элегес» совхозтун Кузузунга чайлаан малы тазартып чип каапкан. Ону колхозтун удуруткучлары хынал көрбөзүн амгы байдал тодаргай херечилеп турар-дыр.

Малчыннын кажаакны Кадыр-Оруктан көжүрүп туткан, оон чамдык келитери амдыга чедир четче кылдымаш. Хойну оодашкыны ам удавас эгелер турда-ла, хураган кажаакны чок. Малчында оттуларында белеткен көржө-даа, ыш-даа чок. Оон Элегес алаагында белеткен ситени чедирип бербаш.

ХОЙ ООЛДАП ЭГЕЛЭН. Хөрүк-Салкта бир кодан 640 ажыг хой бар. Ону Базыр Барба кадыры турар. Олар шүптү төгү хойлар, сула эдерялгеге турган, оон чамдыктары ам төрүп өлүр.

Малчыннын чурттал өлүрүн бажыныга кире бөрөнжөк, ерге байдалы мынша, хөндө парак-ра хураганарын шүптүрү багылаан каан, олар кадыры билжип чеген туралар. Төрүт болган чаа төрөн хойга, ылаан чаш хураганга бөр кадыгы даа чөм ол кыштагда чок.

Республиканын сүргүлгү малчын, ам назылааны-биле мал ажылында хостаттырган эш Арбатынын кадым Оюн Чыргалаана Ичинмаанын чугаалааны-биле адырга, хураган кажаакны чок болганыдан, оон чеже-даа чок, малчын ички болууну чурттал олурар бажынына доруктуу өстүрери берге болап турар.

ТОГААНДА Сөвк-Дөржүн болгаш Мөөл-Барышкы база өскө-лерин-даа кыштагларынга барга, иштенин малы менди болган хур чыл ажырып дөш кижи бүрүзү чүткүлүг ажылдап турар. Кажаалар кылырында, оун алды-дарында болгаш сөптөсөрине материалдар-биле хандырбай, ситен болгаш малдын өске-даа чечини кыштагларже сөөртпей турарына хамарыштыр негелделер хөй.

Бо айтырыга хамарыштыр колхоз дартыгы эш Агапов болгаш кол зоотехник эш Сарыглар оларын «мал чечин кампап турарымыз ол» кылдыр тайылбырлап турары канча-даа таарымчас. Ол мынша, тудуг мындж белеткер-биле Калыч үн эвешини чаш үндүргөн, а дон ыш-биле кыжын улук белеткен кажаакны, ылаан чаш малга таарымча чөгү эштер Агапов, Тембек, Сарыглар канчал билбес силер?

ОЮН ВЕДЕНОВИЧ НАРА ООЛ — колхозтун Шанган сугарган фермазынын эргелелчигин. Колхозтун иштенин малына чечин эртен чылдымнан хойну белеткен. Малчыннар чуртталга бажынары-биле бурун хандыртыган. Кажаалар чөгүр өйүндө шүптү септеттирген болгаш девискөзү арыг-шевер. Бо хүшер

В. БАИР. («Шынын» тускай көрүс). Фото С. ФЕОТИСТОВУУ.

Номчукчуларнын идепкейи

Амгы бо хүшерде Барым-Хемчик районун албан организматтык черлеринде, колхозтарында, совхозтарында, бұдургаларда чыгыла түрүк чоруп турар. Солунунары, сеткүдөрүн «Барыл» совхозтун Хенделен салбыры 301 кезекти чыгылар планын турган, 308-ти, Кызыл-Макалык суур Советинин коллектив—50 кезекти чыгылар турган, 63-тү, кулаура кылдын 82 кезектин орунуга 109-ту чыгыткалар. Устунде адалтыган черлер болгаш өске-даа организматтык паралап чыгылаанын хой чорудуп келсе-даа, ол амгы районда иштени-биле күдү дешелде өрттү турар. Чижо, «Шеклер» совхозтун Биче-Тей салбыры 756 кезек чыгыла чорудуп ужурап турган болза, ам оон 471-ин, Аянтык салбыр 491 кезекти чыгылар планынын 232-ин, Диг-Терезин салбыр 529-ту чыгылар турган, 358 кезекти чыгытка. Ол мынша «Большевик» колхозта, «Барыл» совхозтун Аксы-Барыл салбырында, Кызыл-Макалык школаында, районун шаарда салбырында, көдө ажыл-агый техникаынын салбырында, «Малчы» колхозта чыгыла оюм чоруп турар. Райно коллективинден, белеткерде контролзындан сөөгү түдөөгөр чедир нагыс-даа кижи чыгылган чоруткан. Райно баштар черинин даргаы эш Эрзеток, партия эге организматтык секретары эш Көрү албан-лакачтарын, ажылчынларын паралап чыгылаанын организматтаын турар.

С. СУЙДУМ, С. НОМЕУЙ-ООЛ.

ӨРҮ ТЫРТАР, ДУЗАЛААР, СОРУК КИИРЕР

Бир чүдүлдө, үнүш ажылында бугу кууларылар ам-даа четче ажылдаттымай келген болуш мөөн соңгоар тарааны (ол бистик кол байлааны), мал чечин кууларынын, өскөр чугаалаары, мал продуктуларын бұдургулар көдөрүр арга бар болуп турар. Ийи чүдүлдө, ишти, эвеш таарымчыл байдалды халаарын, улаушун чугаалаары-биле алыга, калдыктары орундуна чоруп турарын, а калдыктары «кудуруну» чөпү, кезеде жоудуп турарын мала илерелдеринге организматтык күрүтүлгелерин боттуг анализ биске дуулаан. Ичичага мурнакчы болган жоудулагы ажыл-агыйларын экономика хөгжүдөөн көрдө, мурнакчыны мынша, бугу-ле чүвени «иштени-биле» хөмчөп чалчыкка эрчи билиниши-биле парток болган бұдурга эргелел кымылар-лаузымаан. Бұдургуинин иштени дуржулагы болза, ажыл-агый чери эки ажылдап турар бе, амы байгай бер дөшүн долуу-биле илеретпей турар болгай. Гектар бұдургу «сөптөк» турар ортулаан «өренин» келрин, тараа, эрт, сугу таарымчылдан өрөк-биле эвеш, а күш-ажылдык база хөргөйлөрүн эи эвеш чырыгдалын үндүрүп турган. Бұдургуини партия биске өрөшл келген.

Колхоз болгаш совхоз бұдургуин экономикаынд чечин алындыг дөшөндө тодаргайларда, ол дөшөлдө дөшөн барымаалык бис. 1962 чылда күрүнө продукция дүжөөр болган эвеш таланы-биле хөгжүдөөлөрүн колхозтарын, совхозтарын бажы шүптү күтүскөткөн, амгы күтүскөткөн. Мынша-даа ол чорук биске сеткид оожургаар эргени бер-

колхоза, «Тепловский» совхозка ба- ча тургустун келген. Чугула-хуу- саа ажалдарын чорударынын хуу- саа мадаа мал салында-ла уламдык келген: амгы ажалдыгыны четче чорутканын, мал кыштагларын чыгылааны байгай белеткедиг ужура- жып турган.

Индж ажыл-агыйны мурнакчы деп, а индичи — жоудулагы дөш деп эргелел чугаалаанын чир хөвө чөдө бар бе? Чүчү эки дөш, чүчү байгай дөш» дөшүн билки амырнына ошайгай улук угаан негеттимес. Хөгжүдөөшкүгүндө индичи чылдыганарын илередирден, кайы-бир амгы-агыйны чөгүм чүчү чүчө дөш тырып турарын билди- ринди, кол чүчө—ол чөптөсөрүн ачын эртер дөш, ажыл-херекти ылаангыг сөргип алырында, ылым улааныныны-биле жоудулагы ажыл-агыйларга дуа көргүзүрден чүчүлө чүчө турбас ужурап. Эш Н. С. Хрущевтун ошалап дөмгөлөөнү мынша, бұдурга эргелелдерин кол-ла соругалы болза, «бугу-ле колхозтарын, совхозтарын доктаамал организматтык ажыл-биле мурнакчыларын денеленге чедир көдөрери, эртемчи чедикшинерин, мурнакчы дуржулагыны кызымал негеттер- дин» болур.

Жоудуп турар ажыл-агыйларга дуа чедиринин хөмчөлөрүн айтып тура, үндөшүнөрдүн үндөшүн — кадыр-биле амгы хөрүнине бистер база катат бугурун бис. Турп кез- чеге үзүнүн бугу дургузунда 34, нөз динте чүчө 1962 чылда бешик 3 дугаа солчү каалжак. «Общий Сырт» көдө ажыл-агый артелин экономикаында өзүлө болурун

— Колхоз төвүндө кижилер-биле малчыннарнын байдалын дешеп болбас. Бистер чылдын кайы-даа өзөчөдө үргүчү-ле ыраккы ордоларга чоруп, амдылардын чаа, солун чүдө-леринден жоудуп турарымын билчир чымыс. Колхозтун чамдык удуруткучлары мадаа ында-хааа келгенде, чүчүлө ажыл-агый айтырымы негелделер-биле кызы-

ЧУРУКТА: Барым-Хемчик районун «Большевик» колхозунун хойжуу О. Доржак Тамды-оол. Бо чымыс ол 100 хойдан 98 хураганны менди камгалга алган. Хойжуу ам хойларын семес, шымыр, хур кыштагалары турар. Фото В. ЛУКОВТУУ.

Анык хойжу

Комсомолец Сырт Бугалдыр Тес-Чем районун «Чодура» колхозунда №1 хойжу бригаданын амгы малчыннарын бижеш. Чед чылдык бешки чылында бо малчын 449 хойдан 100 хойга ошаштыр 98 хураганны камгалан алган. Эш Бугалдырнын эки амгыны колхоз баштар чери үчкөп көргөн, ийи даа өркетип белетке тымысқан, районун комсомол комитети ону хүндүлөк бөжөк-биле база шаңжыган.

С. СУЙДУМ.

Республиканын анык кооператорларынын слѣдунга уткуштур

Кадрлар-биле ажылды экижидер

Республиканын хереклекчилер нителелинин системанын кадрлар сөөлүгү уде уду-биле өскөн, олардың саны нитиан-биле 4700 кижи чедип турар. Садг системанын анык кадрларын: товарведтерин, экономистерин, сан-хөөчүлерин, бухгалтерлерин, поварларын, хабр башчыларынын, белеткчилерин болгаш өскелерин-даа белеткээр ажыл чыл бүрдүе калбарып турар. Агы уде республиканын ортумак школаларын доосканларын иштинден дыка хэй аныктар салгынын шугуунда өренип турарлар. Чүгүе бо чылын бестин Төроун чорутушту институттарына 23, техникумдарына 55 аныктар чорутканнар. Москва, Львов, Одесса, Новосибирск хоорайларын садг институттарында 54, Новосибирскини, Красноярскни, Барнаулдун, Иркутскини болгаш өске-даа улуг-улуг хоорайларын садг-кооператив техникумдарына 90 ажык, Кызылдың садг-кооператив училищелерине 130 ажык аныктар садгынын азы-бүрү тускай мергежилдерине чедипширин өренип турарлар.

Республиканын хереклекчилер нителелинин садгы, белеткчи болгаш бухгалтер эртемни 45 чак кадрларын ажылга бо чылын хуздөө алган. Кызылдың садг-кооператив училищелеринин садг болгаш кул-нария салбырларын 77 кижи доозуп үнгөн. Ол анык кадрлар республиканын бүгү-ле булуңнарында боттарынын тускай мергежилдеринин аайы-биле ажылдап киришкенер. Совет садгынын хөгжүдөр, оон культуралык белдер, чонун хереклекчилерин хандырып экижердеп эсеп идекпейлг демисежи, салгынын шугуунга 30 ажык чылдар тургузуда ак-сеткилдиг, кызылмайккай ажылдап келген, республиканын улуг товарведи эш Н. Юненин, Каз-Хем райоунун белеткчилер контроларын башкалери эш Буулардын, Улуг-Хем райоунун белеткчилер контроларын директору эш Н. Комбуй, Токум кооператив-анычы-тывшин ажал-агыч чегинин директору эш О. Намкыл, республиканын белеткчилер орденинин инспектору эш Б. Худяев ишкеш бестин өске-даа хөөчүн кадрларынын хэй.

Баран саарылганын планнарын ажыр күтүүдөн, садг алычыларын хуңдуктелин доктамак ажалгач турар садгыкчылар Барыын-Хемчикте эш Дедежик, Кызылда К. Товариштай, Каз-Хемде повар А. Кузьмина ишкеш мурнакчылар өзүп өрө. Дээди өредилге чегерин дооскан иштинден республиканын садгы орденинде эш Ш. Ооржак садгынын депшигелин арзын нектредиринге улуг рольду ойваан. Кызыл горнозунда, Барыын-Хемчиктин Кызыл-Маалык стурунда болгаш Бин-Хемнин Туран хоорайында чамдык магазиннерин иштин депшигелин арга-биле салгылар кылдыр өдө дерининин планын өд чогааткан болгаш ук ажылдарын боду удурткан. Республиканын белеткчилер өргөлдөндө улуг товарвед Б. Савыр (Новосибирскини садг институтун дооскан) кыда ажыл-агый продуктуларын садг алырынын болгаш үндүр садарынын өртүн дүрүм өзүгүр турумчудуарына, а ол ишкеш республиканын ажал-агыч комбинатында болуңган чегестерин пландеринге улуг киржилгелин болган. Эштер Ооржак, Савыр олар хэй-ни-кейлик киржи келгенер. Ылангыя эш Савыр республиканын коллективинде комсомол организацианын секретарына сонгутурган. Кооперативын садг шугуунда коммунист күш-ажылды дээш шимчөөшкүн сөөлү уде элөөн калбарган. Ында коммунист күш-ажыл бригадалы деп бектик атты чеген алдыр дээш 43 бригадалар демисежи турар. Оларнын 9-у ол атты чедип алган. Партинын XXII съездинин төлүгү шитирлерин амьдыралга

боттандыры дээш күженишкенин ажылдарын тундөлдө, чамдык садг организациалары чонун хереклекчилерин хандырып багай өвөө күтүүдөн турар. Бин-Хем, Танды, Каз-Хем райолары, Эрнин, Сесердг сельполлары, Чыраа-Бажы райкооп болгаш республиканын АПК-ны бо чылдын 9 айларынын планнарын ажыр күтүүдөн чедип алгылаан, Танды, Чон-Хемчик, Улуг-Хем райолары, Чыраа-Бажы, Өкө, Элеге, Ары-Түзү райкооптар боттарынын сан-хөөчүн быжыктар талазы-биле чамдык ажылдарын кылганнар. Иниг болза-даа республиканын баштаар чегин, оон дарганынын кадрлар талазы-биле оракчылы эш Куренко болгаш чамдык хереклекчилер нителелиндин удурткучулары кадрлар-биле ажылды сөөлүгү уде дыка коштаканнар. 1962 чылда хереклек кооперативын системанын ажалгач турар чыгыш чегинин ажалгач-даа умывсаан, харын оон орунунга, баштаар чегин дарганынын сан-хөө талазы-биле оракчылы эш Сидоркин өргө-дуудалын соора ажылдап, хуузунда автомашина салгы алырынга 1500 рубльди чөөп алган чүтү бар. Кадрлар-биле ажылды кошканды, өртектег чүдүр дарылар ажыл-туганында, кижилерин иштин шилеп албай тургандын база чамдык удурткучуларын ажал-агыжы өвөө чорунун уламындан республиканын хереклек кооперативын системанын ажал-агыжы чедип сөөлүгү уде өвөөчүлөр туржук, харын улам-на күөдөн турар. Ынчаарга бо чылдын 8 айларынын дургузунда өрө-самчыгалдар 422 муң рубль чеккен. Бо чегес чорукту чыдагааны болза, өртектег чүдүлдер хары-налар ажылга төлөп чок кижилерин таварыла болуп кирип турарында база республиканын сан-хөө килдининде, хереклекчилер нителелдеринин башкалери аппаратарында садгыкчыларын ажылы чогуур үеинде хынавалы, оларга боттуг дуудалаштын келгенине болуру бидингир.

Өрөдөлгө чегерин чаа доозуп келген кадрларга илик-леп, бажын херекселери садг алырында чыгыштыр арга-биле материалды дуудалаштын көргүлери бодунун дургумунда кардиген турда-ла, республиканын баштаар чегин сөөлүгү иш чыгыш дургузунда иниг чегинин ажалгач-даа умывсаан, харын оон орунунга, баштаар чегин дарганынын сан-хөө талазы-биле оракчылы эш Сидоркин өргө-дуудалын соора ажылдап, хуузунда автомашина салгы алырынга 1500 рубльди чөөп алган чүтү бар. Кадрлар-биле ажылды кошканды, өртектег чүдүр дарылар ажыл-туганында, кижилерин иштин шилеп албай тургандын база чамдык удурткучуларын ажал-агыжы өвөө чорунун уламындан республиканын хереклек кооперативын системанын ажал-агыжы чедип сөөлүгү уде өвөөчүлөр туржук, харын улам-на күөдөн турар. Ынчаарга бо чылдын 8 айларынын дургузунда өрө-самчыгалдар 422 муң рубль чеккен.

Бо чегес чорукту чыдагааны болза, өртектег чүдүлдер хары-налар ажылга төлөп чок кижилерин таварыла болуп кирип турарында база республиканын сан-хөө килдининде, хереклекчилер нителелдеринин башкалери аппаратарында садгыкчыларын ажылы чогуур үеинде хынавалы, оларга боттуг дуудалаштын келгенине болуру бидингир. Садг организациаларын шугуунга ажыл чыгарып, бирократем чоруктар-биле иштөө чокка демисежи, бугу-ле кадрларын коммунист күшү кижилер ажылы күштелдери—бестин соругуна. Кооперативын ажал-чорудулганын аныктырын идекпейлг кирдирип, совет садгынын чаа депшигелин аргалары нителелдеринге оларын улам-на улуг рольду болурун күтөөлүлөр. И. ТОРЖУ. Республиканын белеткчилер орденинин товарведи.

КИНО „Тарзанның өлгени“

Бо кино Чехословакиянын «Баррандов» киностудиязы кылып чыгарган. Оон сценарийин Я. Балик биле И. Неведа бижкен. Кинону кол маалырын бизеки америка киноларын маалыры Тарзан деп бодааннар. Ол, Тарзанга демейлешсе, чолдоксымаар дурт-санын, кижир ортуу чеге берген кижир. Тарзанын боттуг ажал—Вольфганг фон Лопе. Оон адалы немес барон. Африкага өзүп калган. Вольфганг сарбашкин турар чеге өскөн. Иниг адалы оон адынга бугу хөөргөткөн артырып каар. Оон ишай Вольфганг—Африкада хэй нефтин чегини ээсип. Вольфгангтын хөөргөткөн шигээлери оон күзөлдү кижилер көвей Ону адала алыры берге. Чүгө дөөре оон тускай документ бугуар артырган. Инигачан Вольфгангтын күш-биле тудуп өккөөр. Ол колдуунда черлекшөөн кижин дайы кылгач ишчилери-биле ап алдыр. Ону кижилери-биле ириг ажалгынын агли хөөргөкчег Ригна деп кижиге дагып каар. Реснаны оон хөөргөткөн баала сонугурадылар. Инигачан иш кижинин арамдыда хөөргөт дээш демисеж эгелер. Вольфганг херек кырында акша, амьдырал, политика да билбес, чүгө чугаалап, кижир кижини хуңдук деп чүвени билдир алган. Вольфгангтын баалаан эжелдери-биле Ригна өлгенин адалырын болы бар. Вольфгангтын дайы орта уду. Ол байлак дээш англи, немес бодуктерин арамдыда демисеж үнөр. Бот-боду каржынын өлүгү хуңдук турар. Вольфганг ону киргеш, шырғай аржык депштер. Инигачан сарбашкин амьдыр калжалан каар. Кинону кол айтырын мындыр: Вольфганг сарбашкин бе азы кижир бе? Вольфганг кижилер арамдыда өрени бергеш бестин, ириг амытан арамдыда дедир чоруп болы бар. Чүгө дөөре фашисттер Германияда байдал ириг амытанардан даа. Кижин кижир өлүгүп турар. Кижилер оун ириг амытан байдалында чедип, ойнаар амытан кылгач алган. Каттырылгач, чартык кижир болу бергени Вольфгангга хоммундуг. Дедир херин иштинде аш ишкеш чылдар. Инигачан шир өвөөчүн үеинде ол амытан өдү бар. Валдистиги туртарда кижин ириг адыгуу амытанар-биле демисеж көөр. Кижилер адал шылдап иш амы-тынгына четтине бөрин бо кинода көргүскөн. Д. КАРА-ООЛ.

Президент Кеннедини өлүргөн байдалдарны истеп хынаарынче

Рубинин кара чангыс кошкак чүвени—америк президенттерге оон халду эртер инаа болуп деп, Рубинин кыс дунмазы—Ева Грант медеглен. Президент Кеннедини амы-тынгына четкен чорукка өжөн-кыдымы хайнын келгеш, Освальдын өлүргөн мен деп, Руби бадтыкан. Корреспондентинин беседалашканын, Рубин эки билер кижилер Руби кончуп бугулаанын кижир деп медегленген. Рубинин тапшырарынын бирөөсү мында дөн: «Руби болза президенттерин акшада чуруктарын көргөндө, чүгө иччан оларга патриотчу медеглен илердир кижир». Рубини бий кижилерин хэй нуруузу ол болды бадтыкан турар. Истелгенин чорудулаанында корреспондентинин бодалгына мынчык айтырлар кирип келген: 1. Бир өвөө Руби Кеннедини чүндүлөр кижир чүе болза, оун өлүргөн ол хун алаа байыр чедирер дөш Руби кудумчуге чүе үмөнсөл? Херекчилерин бадтыкап турары-биле алдыр, Руби болза президентинин амы-тынгына халдашык кыларынын мурунда, ол халдашыктын чүгө иччан оларга патриотчу медеглен илердир кижир. Рубини бий кижилерин хэй нуруузу ол болды бадтыкан турар. Истелгенин чорудулаанында корреспондентинин бодалгына мынчык айтырлар кирип келген: 1. Бир өвөө Руби Кеннедини чүндүлөр кижир чүе болза, оун өлүргөн ол хун алаа байыр чедирер дөш Руби кудумчуге чүе үмөнсөл? Херекчилерин бадтыкап турары-биле алдыр, Руби болза президентинин амы-тынгына халдашык кыларынын мурунда, ол халдашыктын чүгө иччан оларга патриотчу медеглен илердир кижир. Рубини бий кижилерин хэй нуруузу ол болды бадтыкан турар. Истелгенин чорудулаанында корреспондентинин бодалгына мынчык айтырлар кирип келген: 1. Бир өвөө Руби Кеннедини чүндүлөр кижир чүе болза, оун өлүргөн ол хун алаа байыр чедирер дөш Руби кудумчуге чүе үмөнсөл? Херекчилерин бадтыкап турары-биле алдыр, Руби болза президентинин амы-тынгына халдашык кыларынын мурунда, ол халдашыктын чүгө иччан оларга патриотчу медеглен илердир кижир. Рубини бий кижилерин хэй нуруузу ол болды бадтыкан турар.

үеинде болгаш оон соонда-даа ук чегини солугунун бажынынга турган-дыр. 2. Бир өвөө Освальд шынал-ла өлүрүчү турган болза, оон бодунга чорон дикти турары болган Кеннедини Далласка эртер маршродун айтып каан картаны ол кымдан алганмы? Полиция-биле найбардык харылааларын Руби иныг картаны тып ап шыдар турган. 3. Полицияга туттуруп алыр үеде Освальд найбар бар чорашымы? Рубинин бажын түрүп турар ол үеде Освальд бар чораш дээрин ам тодаратынган-дыр. 4. Эртен чылдын марттан азы апрелден бо чылдын октябрь 14-ге чедир, толдайгаларга, бодунун ажыл чок турган ол үеинде Освальд канчак амьдырал база Чаа Орлеанда эртин калган кадайын болгаш иш урууларын канчак азырал турганмы? Освальд Далласка октябрь 3-те өөл келген болгаш Кеннедин эртер өртү дургаар өлөөн каш чектерге ажылга кирип алырын мак ордальган турган. Ол иныг ажылды октябрь 14-те школанын өрөдөлгө номнарынын салдындан тып алган, алаустун бадтыкап турары-биле алыр, президентини ол бажындан боолаан болуп турар.

Прягин бе азы Шевелев бе?

Ак-Туруга уруглар бажынынын 150 кижир интернадынын тудуу ажалга-ле 2 чыл чедип турар. Ол иш кыт бажынын, сонгалары, экигитери болгаш ишкеш ажылары ам-лаа кылдынаан. Тудуугу кылары-биле бригадир А. Тольшугу удуртулганы-биле 15 кижир аки ажылдап турарлар. Иччала-даа ол тудуугу удуртуп турар проаб И. Прягин өчө сагыш салбай, тудуу материалдарын үндүрүп бербоонинде ажыл чорувтаан. Интернады ноюр ай-ла ажалгач кижир арга турда-ла, Прягин ажылды сонгалардын, келер чайын доозуп бөр бис деп мыдын түрүп берген. Ол ишкеш мыда школанын интернадынын тудуу кончуп өкүм чоруп турар. Чүгө оон фундаментиин салгынын бестин 6 айларын дургузунда дооскан. Ол база-ла проаб эш Прягинин чегтис болгаш тудуу материалдарын ий-шаанда бербоонинде болган. Эш Прягинин ажылынга харысалга чогулган ол фундаментиин түрөөш өске чеге катат тудур жүжүр тааварышкан. Оон чарыгалында 130 акша үнгөн. Ол акшаны боду төлөөр тургаш, төлөөн бидинмейн барган. Ажылчыларынын акша төлөөдери кызылар чоруктар Прягинде база бар. Тудууга быжыгалган «ЗИС-5К» деп машинаны тудуугулар иччала-халаа көөр. Чүгө дөөре И. Прягин өл-биле бодунуң хууда херөөн бугуруп, Ак-Туруган 50 км ыракта Мадырган тайгандан алап, балдыктап, кат-чизиптеп, сизген кезип чоруп турган. Ол бодунун хуу ажылынга, хуу өнүч сүренинге дыка-ла мынч. Чөйүн кылган ажылынын түнөөн—бедик сараат сизгенин бажынынын чаньыда эккен алган. Хууунда ишкертин хлө-биле чегерип турар. Уш чыл бугураа турдуу ажылынын удурткучу-биле Иван Иванович Шевелев дээрин чедип келген. Бир хэй эртеккеде Прагынның ады Иван Гаврилович Прягин апарган база өлөдөр. Бодунун фамилиянын, адынын адын өскөртпн турарында база жүр-ла бар. И. ДОЖУ. Улуг-Хем район.

Ак-Туруга уруглар бажынынын 150 кижир интернадынын тудуу ажалга-ле 2 чыл чедип турар. Ол иш кыт бажынын, сонгалары, экигитери болгаш ишкеш ажылары ам-лаа кылдынаан. Тудуугу кылары-биле бригадир А. Тольшугу удуртулганы-биле 15 кижир аки ажылдап турарлар. Иччала-даа ол тудуугу удуртуп турар проаб И. Прягин өчө сагыш салбай, тудуу материалдарын үндүрүп бербоонинде ажыл чорувтаан. Интернады ноюр ай-ла ажалгач кижир арга турда-ла, Прягин ажылды сонгалардын, келер чайын доозуп бөр бис деп мыдын түрүп берген. Ол ишкеш мыда школанын интернадынын тудуу кончуп өкүм чоруп турар. Чүгө оон фундаментиин салгынын бестин 6 айларын дургузунда дооскан. Ол база-ла проаб эш Прягинин чегтис болгаш тудуу материалдарын ий-шаанда бербоонинде болган. Эш Прягинин ажылынга харысалга чогулган ол фундаментиин түрөөш өске чеге катат тудур жүжүр тааварышкан. Оон чарыгалында 130 акша үнгөн. Ол акшаны боду төлөөр тургаш, төлөөн бидинмейн барган. Ажылчыларынын акша төлөөдери кызылар чоруктар Прягинде база бар. Тудууга быжыгалган «ЗИС-5К» деп машинаны тудуугулар иччала-халаа көөр. Чүгө дөөре И. Прягин өл-биле бодунуң хууда херөөн бугуруп, Ак-Туруган 50 км ыракта Мадырган тайгандан алап, балдыктап, кат-чизиптеп, сизген кезип чоруп турган. Ол бодунун хуу ажылынга, хуу өнүч сүренинге дыка-ла мынч. Чөйүн кылган ажылынын түнөөн—бедик сараат сизгенин бажынынын чаньыда эккен алган. Хууунда ишкертин хлө-биле чегерип турар. Уш чыл бугураа турдуу ажылынын удурткучу-биле Иван Иванович Шевелев дээрин чедип келген. Бир хэй эртеккеде Прагынның ады Иван Гаврилович Прягин апарган база өлөдөр. Бодунун фамилиянын, адынын адын өскөртпн турарында база жүр-ла бар. И. ДОЖУ. Улуг-Хем район.

Кем-херек үүлгедишкенин кым белеткээнил?

РИМ. (СЭТА). Президент Кеннедини өлүргөн чорукту байдалдарын сонугурап айтырган, Милан солун «Коррера Ломбардуна» корреспондентинге Далласын полиция начальниги Корри телефон дамчытып: «Билбес мен», «болбай турар мен», «билбейн турар мен» деп иныг айтылып харылаан. Корреспондентинин элөөн каш айтырларын болгаш адал Каррнин харылары бо-дур. Солун: Освальдын президентинин аткан чегин ол деп бадтыкап турары өрөдөн тынгалган коллар өдүрүчү чорукка шынал-ла тамаарыгалы болуп турар дээрин тодараткан бе? Полиция начальниги: Бугу-ле истелгени ИФБ-ге (истелгенин федералдык бюрөзү) дааскан. Чыны алган медгалерини бистер чүгө оон эргегин тыпыс берген бис. Солун: Бугу үш адышыкнын беш секунд иштинде кылганы шыннык бе? Полиция начальниги: Адышыкчыларын каш секунда иштинде кылганы дээрин бугураап чугаалап шыдаас мен. Солун: А силерин бодат турарына-биле алдыр, Освальдга турган дикти турар ол ланчы-биле үш адышыкнын чүгө беш секунда иштинде кылгач болуру бе? Полиция начальниги: Бис шенеп көргөн бис, иччала-даа мен бодуарымга болуру боор. Солун: А бис шенеп көрдүвүс, ыччаарга биске ол шенедө 40 секунд болду. Беш секунда иштинде кылгач болуру дээринге силер канчак бугурап турар силер?

Полиция начальниги: Ол беш секунд силерге кандык болурун билбес-тир мен. Солун: Ынчаарга беш секундларын дугайын бугу делегейин солунары бижин, турар-дыр. Ол-ла дугайын информация агентилерди дындап турар-дыр. Полиция начальниги: Шыны-биле алдыр, чуга болза элөөн каш секунда дугайында болуп турар. Баш секундларыл дээрин билбес мен. Солун: Ынчаарга адышыкын кылган бешки кыттын сонгазынын чаньы-биле президентинин машинасынын эртеринге кайы хире үе хереклеттингендиги? Полиция начальниги: Президентини ол бугу оруун тырттырып каан кино пленказы бисте бар-даа болза, ову билбес мен. Полиция начальниги: Мен алаа бугураас мен, чүгө дөөре тодарай истелге кылгынын аргалын бербейн турар мыдыг будуңдан ук кино чурукту тырттырган болуп турар. Солун: Адышыкын кылган үениг дугайында айтыргыны база катан ап көрүндөң. Уш адышыктын «каш-ла секунда» дургузунда кылгач болуп деп бодат турар силер бе? Полиция начальниги: Болур деп бодат турар мен. Мен бодум хууда иныг шенедө кылбадым, иччала-даа бодунуң болур деп бодат турар мен. Өлүрүчү хөдөп алган аткандыр. А ол ланчынын катан октаарына секундынын кандык-бир үзүү негетинер-дыр. Солун: Секунданын үзүү че? А харал киирип шыгаарын канчар деп? Полиция начальниги: Өлүрүчү белеткени алган турган-дыр. Оон белеткени баш бугураап кылган турган-дыр. Бугу-ле чүвени санап каан турган, мынчыгы ланчынын шыгаалыгын хөвөр тудууларын аргалык бөр тускай кур алаа бар турган боор. Солун: Ынчаарга кем-херек үүлгедишкенин мак белеткөөн турган ишкешим? Полиция начальниги: Чогум-на ол дугайын чугаалап тур мен, харын. Ол онзагы чүдү «Унига» солун «Дыка-ла илергей медеглен-дир»—деп, иччаар тайлыбарлап турар. Ол солунуң бижээни болза: «Ол дораан-на бугу-хаа ажыт киришкен өдүрүктүнүн бугулауунун барымдаларын» Далласын полиция начальниги келергей-ле дүргөи-биле чыны алган ишкешим. Ынчаарга ам полиция начальниги үүлгедишкенин амыс утказын шоолуг билбес мен деп медеглеп турар-дыр. Оон кара чадгыс бугурап турар чүвени—ол дөөрге кем-херек үүлгедишкенин «мак белеткөөн турган» дээрин болур. Ынчаарга бугу делегей ол чорукка база-ла бугураан болгаш кем-херек үүлгедишкенин кым, канчар белеткөөн болгаш оун кандыг анык кылганы тодараларын Далласын полиция начальниги бестин оралдаптайн турар дээринге ам делегей бугурап турар-дыр.

Эргин номчукчулар! «ШЫННОМ» СОЛУНУ ЧЫЛДА ЧАГЫДАР. ГА 6 РУБЛЬ, ЧАРТЫК ЧЫЛДА 3, А УШ АГДА 1,50 КӨПЕК. Чагылыны харылаанын контролары болгаш салбырлары, бугурагаларда, албай чегеринде, колхозтарда болгаш совхозтарда парлаганын хэй нинти тардыкчылары хуздөө ап турар. ЧАА ЧЫЛДА КИЖИ БУРУЗУ ЧАГЫЛГАЛЫ ТУРАРЫНЧЕ ДАЛАЖЫНАР!

Динамочулар тиилээн

Эртен дыштанар хуңде Кызыл хоорайга кышкы спорт сезону ажырагында адалжыткан спорт эк-тура нителелдеринин чынды командаларын хаактыг астафеталары организаастыг эртен. Алаа херөжөөнерин—4×3, оолдарын—4×5 километрге астафета чарыштары болган. Маргылдаага херөжөөнерин 6, оолдарын 14 командалары хоорайнын бирги чегин чаалап алыры дээш демисешкен. Баштай-ла херөжөөнерин астафета маргылдаагы эгелөөн «Динамо» бирги команданын төлөөкчиги баштайгы этапта кымын-даа мурнап астафетаны эжинге дамчыткан. Иччала-даа «Буревестник» команданын бирги киржикчилери ийги этапта динамочуларын эртекеш, астафетаны эжинге дамчылып берсе-даа, оон эки түнөөп үмзөөн. Чүгө дөрүкү этапта «Буревестник» команданын төлөөкчиги Г. Скурихина «Динамо» команданын төлөөкчигине 2-ле секундада четпейн, хагынын соон базып дооскан. Инигачан херөжөөнерин арамдыга бирги чегин «Динамо» бирги команданын ийги команданы ээлөөнер. Оолдарын астафета чарыгынга «Динамо» биле «Буревестник» бирги командаларын арамдыга демисел чидегленген. Ылангыя бирги этапта динамочу Кыргыс Дедешев 5 километрге 22 минута 15 секундта келгеш, бир дугаарында астафетаны эжинге дамчыткан. Ийги этапта «Буревестник» команданын төлөөкчиги бодунун удурааныкчылы эртекеш, астафетаны эжинге дамчыткан. Иччала-даа ушук-дөрүкү этапта динамочулар эки магнааннар. Ылангыя Денисов дөрүкү этапта бодунун удурааныкчылындан элөөн мурнап, астафетаны дооскан. «Динамо» бирги команданын тилекчилери ийги-биле 1 шак 21,05 минутта келгеш, бирги чегин чаалап алганнар. Ийгиинин «Буревестник» бирги команданы, ушкүзүн «Динамо» ийги команданы ээлөөн. Астафетага бирги чегин алган «Динамо» херөжөөнер болгаш оолдар командаларында республиканын спорт нителелдеринин болгаш организациаларын чөөүлөндө бирги чегинин диплому-биле болгаш команданын киржикчилерин мактал бижиктер-биле шагнаан.

Эртен дыштанар хуңде Кызыл хоорайга кышкы спорт сезону ажырагында адалжыткан спорт эк-тура нителелдеринин чынды командаларын хаактыг астафеталары организаастыг эртен. Алаа херөжөөнерин—4×3, оолдарын—4×5 километрге астафета чарыштары болган. Маргылдаага херөжөөнерин 6, оолдарын 14 командалары хоорайнын бирги чегин чаалап алыры дээш демисешкен. Баштай-ла херөжөөнерин астафета маргылдаагы эгелөөн «Динамо» бирги команданын төлөөкчиги баштайгы этапта кымын-даа мурнап астафетаны эжинге дамчыткан. Иччала-даа «Буревестник» команданын бирги киржикчилери ийги этапта динамочуларын эртекеш, астафетаны эжинге дамчылып берсе-даа, оон эки түнөөп үмзөөн. Чүгө дөрүкү этапта «Буревестник» команданын төлөөкчиги Г. Скурихина «Динамо» команданын төлөөкчигине 2-ле секундада четпейн, хагынын соон базып дооскан. Инигачан херөжөөнерин арамдыга бирги чегин «Динамо» бирги команданын ийги команданы ээлөөнер. Оолдарын астафета чарыгынга «Динамо» биле «Буревестник» бирги командаларын арамдыга демисел чидегленген. Ылангыя бирги этапта динамочу Кыргыс Дедешев 5 километрге 22 минута 15 секундта келгеш, бир дугаарында астафетаны эжинге дамчыткан. Ийги этапта «Буревестник» команданын төлөөкчиги бодунун удурааныкчылы эртекеш, астафетаны эжинге дамчыткан. Иччала-даа ушук-дөрүкү этапта динамочулар эки магнааннар. Ылангыя Денисов дөрүкү этапта бодунун удурааныкчылындан элөөн мурнап, астафетаны дооскан. «Динамо» бирги команданын тилекчилери ийги-биле 1 шак 21,05 минутта келгеш, бирги чегин чаалап алганнар. Ийгиинин «Буревестник» бирги команданы, ушкүзүн «Динамо» ийги команданы ээлөөн. Астафетага бирги чегин алган «Динамо» херөжөөнер болгаш оолдар командаларында республиканын спорт нителелдеринин болгаш организациаларын чөөүлөндө бирги чегинин диплому-биле болгаш команданын киржикчилерин мактал бижиктер-биле шагнаан.

И. АЛЕНСЕВ.

Бүгүн республикага шокор булуттарды хун болур. Чамдык чегердег хар чакыр, Кызылга хар чабыс. Хат кошкан. Агарынын температурасы: республикага—17—22, Кызылга—20—22 градус соок. И. ЧЫРГАЛ-ООЛ, шымдырачы.

Кинотестирларга

ДЕКАБРЬ 3-ТЭ «НАРЫГАЛ»: «Ак Пудель» 10, «Бидинмес моодалар» 12. «Бүгү чүе кижилерге артып каар» 2, 4, 6, 8, 10. «КАА-ХЕМ»: «Безиня кудукчу» 11, 1, 5 шактарда. «Күзөлгө уткуштур» 3, 7, 9 шактарда. «ЕНИСЕР»: «Бирги өлкөм» 2,30, «Казинода опугу мегелээшкени» 1,0, 6,30, 8,30 шактарда. «ВОСТОК»: «Иван Бровкин кур черде» 3,15, «Ол чорук шагалда чөптөге болган» 5,15, 7,15, 9,15 шактарда.